

AZWA in de praktijk: wat betekent dit voor sport & bewegen?

Handreiking voor de beleidsmakers sport, bewegen en gezondheid

Gebaseerd op de recente berichtgeving vanuit het rijk:

- ✓ [Het Aanvullend Zorg en Welzijnsakkoord \(AZWA\)](#)
- ✓ [Handvatten GALA/AZWA werkagenda 2026](#)
- ✓ [Financiële middelen](#)

28-4-2026_RHR

1. Waar gaat AZWA over?

Het AZWA bouwt voort op het IZA en GALA en maakt één beweging concreet: van zorg naar gezondheid en preventie, met een sterke rol voor gemeenten.

Voor jou als beleidsadviseur sport & bewegen betekent dit:

- Sport en bewegen zijn geen losse beleidsvelden meer, maar onderdeel van:
 - preventie
 - ontlasting van de zorg
 - aanpak van gezondheidsverschillen
- Je werk verschuift van stimuleren van sportdeelname naar:
 - bijdragen aan gezondheidsdoelen
 - onderdeel zijn van ketenaanpakken
 - versterken van de sociale basis

Sport en bewegen worden hiermee expliciet onderdeel van de oplossing voor:

- valpreventie
- overgewicht
- mentale gezondheid
- zelfredzaamheid
- participatie (arbeidsmarkt en vrijwilligerswerk)

2. Wat wordt er van gemeenten verwacht?

- Lokale en regionale regie pakken
- Realiseren en borgen van de basisfunctionaliteiten
- Het bouwen en onderhouden van een sterke lokale (preventie) infrastructuur

De rol van de beleidsmedewerker sport en bewegen

1. Verbinder tussen domeinen

- Jij koppelt sport en bewegen aan:
 - Wmo / sociaal domein
 - Zorg (huisartsen, fysio, GGZ, ziekenhuis, thuiszorg, wijkverpleging)
 - GGD

2. Inhoudelijk aanjager

- Je zorgt dat sport en bewegen:
 - niet 'nice to have' zijn
 - maar structureel onderdeel van ketenaanpakken/basisfunctionaliteiten

3. Regisseur op lokaal niveau

- Je helpt bepalen:
 - op wie jullie je willen richten (focus gezondheidsverschillen en kwetsbare doelgroepen)
 - welke ondersteuning en beweegaanbod nodig is
 - waar en hoeveel buurtsportcoaches worden ingezet
 - hoe sport en bewegen onderdeel worden van hechte wijkverbanden

3. De kern van AZWA: D5 en D6

D5 = Wat moet er gebeuren (inhoud)

Dit zijn de basisfunctionaliteiten: concrete aanpakken waar sport en bewegen direct een rol spelen. Voor jou zijn dit de meest voor de hand liggende:

- **Valpreventie**
Valpreventieve beweeginterventies, aanpalende beweegprogramma's, warme doorgeleiding voor beweegmakelaar/beweegcoach naar een duurzame actieve leefstijl. Follow-up.
- **Overgewicht (GLI / Kind naar Gezonder Gewicht)**
Sport- en beweegaanbod als structureel onderdeel gedurende én na de GLI, light varianten voor een laagdrempelige instap én nazorg, warme doorgeleiding door beweegmakelaar/beweegcoach naar een duurzame actieve leefstijl. Follow-up.
- **Welzijn op recept**
Aanjagen (verzoeken) en faciliteren samenwerking tussen sport, zorg en welzijn. Warme doorgeleiding door beweegmakelaar/beweegcoach naar sport en beweegactiviteiten, stimuleren zichtbaarheid sport- en beweegaanbod. Follow-up.
- **Mentale gezondheid**
Aansluiten bij de netwerken rondom mentale gezondheid. Sport en bewegen als middel voor herstel en participatie, warme begeleiding door beweegmakelaar/beweegcoach naar passend aanbod. Follow-up.

NB: Bovenstaande is niet vrijblijvend, maar hier wordt landelijk ook op gestuurd.

D6 = Wat moet er staan (structuur)

Dit gaat over de (preventieve) infrastructuur die nodig is. Voor sport & bewegen betekent dit:

- Sterk lokaal netwerk van:
 - Buurtsportcoaches/beweegmakelaars
 - Sport- en beweegaanbieders
 - Sport & bewegen, zorg en welzijn
- Toegang tot:
 - Laagdrempelige en passende beweegactiviteiten
 - Wijkgerichte aanpak
- Aansluiting op:
 - Hechte wijkverbanden
 - 1e en 2e lijns zorg
 - De sociale basis incl. (inloop)voorzieningen

Zonder deze infrastructuur blijven sport- en beweeginterventies losse projecten

4. Wat verandert er écht in jouw werk?

Van:

- Sport stimuleren
- Projecten draaien
- Losse interventies

Naar:

- Sport én bewegen inzetten als preventief instrument
- Structureel onderdeel van samenwerkingsverbanden binnen zorg en welzijn
- Werken aan impact (gezondheid, zorggebruik, participatie, kwaliteit van leven)

Oftewel:

van sportbeleid → naar gezondheidsbeleid via sport en bewegen.

5. Wat kun je concreet doen (praktisch handelingsperspectief)

Gebaseerd op de fasering uit het document:

Stap 1 – Positioneer sport & bewegen

- Zorg dat je aan tafel zit én mee mag denken bij:
 - AZWA / IZA overleg (regioplan)
 - hechte wijkverbanden
- Claim sport en bewegen als onderdeel van:
 - preventie en gezondheid
 - de sociale basis
- Als cruciaal onderdeel van een gezonde leefstijl

Stap 2 – Breng je lokale situatie in beeld

- Welke beweeginterventies lopen al en in welke wijk? Zoals
 - valpreventie
 - Nationale wandeluitdaging
 - liever bewegen dan moe
 - inzet beweegmakelaar/beweegcoach
- Waar zitten witte vlekken?
- Hoe is de samenwerking met zorg en welzijn?

Stap 3 – Versterk domeinoverstijgende samenwerking

- Maak afspraken met o.a.:
 - huisartsen
 - fysiotherapeuten
 - wijkteams
- Organiseer samen:
 - inzet van een beweegmakelaar/beweegcoach voor de warme doorgeleiding
 - structureel en passend aanbod
 - inloopvoorzieningen(loketten)

Stap 4 – Bouw aan je infrastructuur (D6)

- Zorg voor:
 - voldoende Buurtsportcoaches
 - wijkgericht aanbod
 - laagdrempelige toegang
 - zichtbaarheid en positionering
- Verbind sport en bewegen aan:
 - hechte wijkverbanden
 - Inloopvoorzieningen/loketten
 - arbeidsmarkt

Stap 5 – Werk aan opschaling

- Niet alleen pilots, maar:
 - structureel aanbod
 - bereik vergroten
- Gebruik AZWA-middelen om:
 - bestaande interventies op te schalen

Stap 6 – Monitor impact

- Laat zien:
 - deelname en lang termijneffecten
 - uitwerking op gezondheid en zorggebruik
 - domein overstijgende samenwerking

Dit is essentieel voor positionering en financiering

6. Wat betekent dit financieel?

Er komt structurele financiering richting gemeenten

- Middelen komen o.a. via:
 - SPUK AZWA (structurele- én doorbraakmiddelen)
 - SPUK sport en bewegen (publicatie rond de zomer)

Cruciaal:

- Als preventie werkt → kan (meer) zorggeld naar gemeenten (voorliggend veld) verschuiven

Voor sport en bewegen betekent dit:

Kans op structurele en stevigere bekostiging van beweeginterventies en inzet BRC

7. Vijf strategische kansen

AZWA biedt de beleidsadviseur sport & bewegen een unieke positie:

1. Sport en bewegen wordt:

- onderdeel van de zorgtransitie, leefstijl en gezonde leefomgeving
- structureel gefinancierd
- essentieel in beleid

2. Maar alleen als beleid:

- actief de verbinding legt
- sport en bewegen positioneert in ketens en gezondheid
- voldoende capaciteit (BSC) vrijspeelt
- laat zien wat het oplevert (data & monitoring – cijfers en verhalen)

3. Van sport en bewegen naar leefstijl

In het licht van AZWA kan het passend zijn om het lokale sport- en beweegteam door te ontwikkelen naar een leefstijlgerichte uitvoeringsorganisatie. Dit vraagt om een verbreding van de opdracht: van sportstimulering naar het bevorderen van gezondheid, preventie en deelname aan ketenaanpakken. Het team krijgt een sterkere rol in de samenwerking met zorg en sociaal domein en werkt meer vraag- en doelgroepgericht. Dit is geen automatische stap, maar een strategische keuze die gemeenten helpt om de ambities van AZWA daadwerkelijk te realiseren. Tegelijk vraagt dit om gerichte investeringen in mensen, kennis en organisatiekracht om deze rol duurzaam te kunnen vervullen.

4. Gezonde leefomgeving en JOGG aanpak

De integratie van de JOGG-aanpak en het thema gezonde leefomgeving binnen het lokale sport- en beweegteam biedt, net als een verbreding naar leefstijl, kansen om preventie en gezondheid sterker en samenhangender te organiseren. Door deze logische verbinding wordt het lokale sport- en beweegteam een vanzelfsprekende uitvoeringspartner voor opgaven rondom gezond opgroeien en een beweegvriendelijke omgeving. Dit versterkt de samenwerking met domeinen zoals onderwijs, ruimtelijke ordening en publieke gezondheid, en zorgt voor meer regie en continuïteit en minder versnippering in de uitvoering.

5. Werk regionaal samen

Organiseer je regionaal vanuit het speerpunt gezondheid en preventie. Op regionaal niveau worden plannen gemaakt, middelen vrijgespeeld en samenwerking versneld. Besef daarbij dat de zorg zich al stevig regionaal heeft georganiseerd, via onder andere de eerste lijn (huisartsen, apotheek en paramedici: RESV), ziekenhuizen en VVT. Door ook vanuit sport en bewegen de krachten regionaal te bundelen, vergroot je je slagkracht en kom je steviger aan tafel. Dit maakt het mogelijk om sport en bewegen volwaardig te positioneren binnen regioplannen, aan te sluiten op financieringsstromen en een structurele rol te pakken binnen preventie en zorgtransitie. Hiermee verbind je lokale impact aan regionale samenwerking.

8. Samenvattend

AZWA maakt van sport en bewegen geen doel op zich, maar een cruciaal middel om gezondheid te verbeteren en zorg te voorkomen. Voor gemeenten betekent dit een duidelijke verschuiving: van sportbeleid naar integraal gezondheidsbeleid, waarin sport en bewegen structureel bijdragen aan preventie, participatie en het verkleinen van gezondheidsverschillen. Dit vraagt om moedige en scherpe keuzes, een stevige positionering van sport en bewegen binnen domeinoverstijgende samenwerking, met focus op impact, bereik en borging.